

Oponentní posudek na magisterskou diplomovou práci z jazyka ruského

Dana Tesaříková:

SEGMENTACE PROJEVU PŘI KONSEKUTIVNÍM TLUMOČENÍ

(Segmentation of speech in consecutive interpreting)

ÚTRL FF UK Praha, leden 2010

Diplomová práce Dany Tesaříkové má charakter teoreticko-empirické studie a jejím tématem je segmentace projevu při konsekutivním tlumočení (KT). Přesněji se zabývá problematikou funkčně výpovědní perspektivy (FVP) a jejího vyjadřování při KT z češtiny do ruštiny a z ruštiny do češtiny. Téma spojující aspekty lingvistické, pragmatické a tlumočnické je vždy užitečné a mohlo být velice přínosné, v mnoha ohledech však v této diplomové práci zůstalo pouze naznačené a nedotažené.

Diplomová práce má 72 stránek (plus přílohy) a je rozdělena do dvou částí: teoretické a empirické. V úvodu (s.2) diplomantka nastiňuje, jakým způsobem svoji diplomovou práci bude strukturovat, o které autory se bude opírat a z jakých prací a výsledků bude při své analýze vycházet. Při důkladnějším čtení však často zjišťujeme, že diplomantka jenom deklaruje, čím se bude zabývat, ale pak pouze jednotlivé autory cituje, parafrázuje anebo uvádí výčty jejich přístupů a postupů (např. s. 40-41), aniž by je sama analyzovala, komentovala či zasadila do kontextu své empirické části.

Podívejme se však na jednotlivé kapitoly postupně. Ve druhé kapitole (*Přehled stavu zkoumané problematiky v oblasti FP*, s.3-5) diplomantka velice stručně nastiňuje historický vývoj teorií v oblasti FVP a související vývoj terminologie v české lingvistice. Je poněkud škoda, že bibliografické zdroje, které D.Tesaříková zmiňuje, jsou vesměs staršího data, z poloviny 20.století, nejnovější z roku 1983 (Kubík). Jistě by bylo užitečné zde uvést i novější publikace z posledních let a sledovat tendence, ke kterým v této oblasti bezpochyby v souvislosti s všeobecným vývojem společnosti došlo. Tyto odkazy lze v dnešní době dohledat i pomocí různých vyhledavačů na internetu a následně si je ověřit na stránkách příslušných vydavatelství či vzdělávacích institucí. Přípomínka týkající se aktuálnosti bibliografických zdrojů platí v zásadě pro celou diplomovou práci. Ve třetí kapitole (*Funkční výpovědní perspektiva jako lingvistický pojem*, s. 5-19) vychází diplomantka zejména z pojetí Daneše a (od s. 8) následně především z Křížkové a její stať *Problémy českého a ruského slovosledu* z roku 1953. Stať diplomantka v podstatě celou přebírá včetně veškerých citovaných příkladů (u citovaných příkladů pod čarou vždy uvádí zdroj, ale tím je ve většině případů právě Křížková a její stať). Je skutečně škoda, že se u jednotlivých uváděných jevů diplomantka nepokusila uvést své vlastní příklady z materiálu, který získala ve svém tlumočnickém experimentu (je pravda, že je zde uvedeno i několik vlastních příkladů z divadelního scénáře ruského autora Griškovce a jejich překlad diplomantky do češtiny, opět to však není experimentální materiál). Čtvrtá kapitola (*Otázka FVP v mezijazykové komunikaci*, s. 20-39) je pro téma DP velmi důležitá, protože se zabývá problematikou kontextově zapojené a nezapojené informace, sleduje výpovědní dynamičnost a zejména pak pragmatické aspekty v procesu konsekutivního tlumočení (zejména 4.1.2. *Pragmatické okolnosti tlumočnické činnosti* s. 31-35), zůstává však mnohdy opět v teoretické rovině, bez jakéhokoliv propojení na vlastní v experimentu získaný přetlumočený materiál. Ač je kapitola pojata širě, závěr této kapitoly se (proč?) soustřeďuje pouze na problematiku slovosledu (s.39). Pátá kapitola (*Tlumočnické postupy*, s. 40-44) v úvodních větách oznamuje, že „se

pokusíme podat nejdříve stručný přehled základních postupů a dále se zaměříme na překladatelsko-tlumočnické postupy, které souvisí s funkčně výpovědní perspektivou“ (s.40). Chápeme, že diplomantka byla omezena rozsahem a že si stanovila určité prioritní oblasti ve své práci, ale její avizovaná prezentace tlumočnických postupů je v souvislosti se zaměřením DP nedostatečná a chybí zde i slíbená explicitace postupů souvisejících s FVP a propojení s materiálem z empirické části DP.

Ve druhé, empirické části diplomové práce (*Experiment*, s. 45-59, resp.64), jež je ke škodě DP nepoměrně úspornější než část teoretická, se diplomantka zabývá analýzou konsekutivního tlumočení interview z češtiny do ruštiny a zkoumá: „jak dalece funkční výpovědní perspektiva ovlivňuje dosažení funkčně komunikativní ekvivalence a jaké výrazové prostředky jednotliví tlumočníci použili pro adekvátní vyjádření FVP.“ (s.45). O tom, jakou pracovní hypotézu si diplomantka stanoví, se však dozvídáme až později (s.46:„...“větší míra adekvátnosti převodu FVP bude zjištěna u skupiny rodilých mluvčích, kteří budou využívat pro vyjádření doplňkové informace v rovině expresivní, emocionální a mimolingvistické zkušenosti především příznakový slovosled, příznakovou intonaci... a lexikální prostředky, zatímco nerodilý mluvčí bude tyto případy řešit převážně pomocí prostředků suprasegmentálních, jako jsou intonace a větný důraz.“). Pozitivně hodnotíme, že diplomantka pracuje s autentickou nahrávkou a že pro svůj experiment měla celkem 8 probandů (studenti specializace tlumočení a profesionální tlumočníci), kteří byli zastoupeni jako rodilými tak nerodilými mluvčími. Neuvádí však, kolik bylo studentů a kolik profesionálních tlumočnicků a v průběhu analýzy toto významné hledisko (=zkušenosti) naprosto nevyužívá pro srovnání jednotlivých tlumočnických řešení. Materiál získaný během experimentu mohla studentka vskutku zpracovat mnohem systematictěji a konsistentněji. Zmíníme zde některé nevyužité možnosti a nedostatky. Diplomantka vůbec neuvádí, po jakých segmentech tlumočníci originál tlumočili (s.46 „krátké výpovědní úseky“? – co to je?). Bylo by potřeba v písemně přepsaném textu v příloze (originál i tlumočení) graficky vyznačit jednotlivé úseky, aby byla jasně vidět právě segmentace. U analyzovaných přetlumočených úseků bychom očekávali, že diplomantka bude postupně uvádět řešení *všech* osmi tlumočnicků, která srovná, rozebere, půjde segment po segmentu, okomentuje je a propojí se závěry své teoretické části DP (např.s. 52-53, kde poprvé diplomantka píše, že „první převod je od zkušené tlumočnice s bohatou praxí, druhý od studenta oboru tlumočnictví...“ – toto je však nedostatečné a mělo by to být uváděno systematicky). Takto působí rozbor řešení dosti chaoticky a jde spíše o *ilustraci* některých tezí z první části práce a o *postřehy o tendencích*, ale postrádá dokonalejší zpracování materiálu, závěry o způsobech a prvcích segmentace v ruštině a češtině v rovině langue, parole a pak v rovině tlumočení. Je zde řada příkladů, u nichž nám chybí podrobnější analýza, hodnocení a eventuálně navržení pragmaticky vhodnějšího tlumočnického řešení samotnou diplomantkou. Čtenář se musí u velkého množství příkladů domýšlet, co je analyzovaným jevem a vlastní závěr či komentář diplomantky (např. s.59) je naprosto obecný. V experimentální části DP je uvedena ještě část 6.6. *Ilustrace vybraných aspektů ruského hovorového stylu a jejich převodu směrem do češtiny* (s. 60-64). Není jasné, proč tuto část diplomantka k předchozímu experimentu přiřazuje, protože jde o zcela odlišný typ materiálu (dialogy z divadelního scénáře: originál ruština, tlumočeno do češtiny). Tlumočníci jsou pouze dva, rodilí Češi, není řečeno, zda studenti či profesionální tlumočníci, tudíž celá experimentální situace je naprosto nesrovnatelná s předchozím českým interview. Pokud by bývala diplomantka chtěla srovnávat tlumočení oběma směry, což ve svém experimentu do jisté míry kompenzovala tím, že měla rodilé a nerodilé tlumočnické, musela by analyzovat texty stejného charakteru: interview CS-RU x interview RU-CS, nebo divadelní dialogy CS-RU x divadelní dialogy RU-CS. Podotýkáme, že experiment s českým interview mohl být naprosto dostačující, pokud by jej diplomantka systematicky zpracovala, analyzovala a dospěla ke konkrétním závěrům.

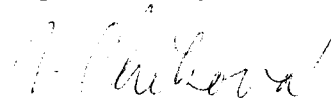
K technické a formální stránce diplomové práce máme rovněž řadu připomínek:

Neúnosné množství překlepů, respektive pravopisných chyb zejména v přílohách v ruských prepisech tlumočení (s.v.-xxvii: viz vyznačeno v exempláři oponentky tužkou). V této podobě je DP nepřijatelná a v žádném případě nemůže být zveřejněna či uložena v knihovně. Nutno opravit ještě před obhajobou.

Odkazy na citace pod čarou: je naprosto zbytečné stále uvádět celé dílo 5x pod sebou, stačí napsat *ibid* a číslo stránky. Transkripce azbuky (s.7) – proč všude psány příklady azbukou a zde najednou je přepis latinkou. V odkazech pod čarou někdy chybí číslo (s. 7)

Seznam použité literatury i odkazy na publikace pod čarou – nutno správně používat kurzívu – pouze k označení celé publikace (monografie, sborník apod.), v mnoha případech je kurzívou uváděna i stať v dané publikaci (např. s. 8, 9, 18, 19 pod čarou a jinde). Opravit překlepy i v seznamu použité literatury (vyznačeno v textu), správně rozdělit uváděné publikace do kategorie Knižní publikace a Články a příspěvky (diplomantka toto rozdělení zvolila, měla by je tedy dodržovat ve všech případech). Jaký je správný rok vydání Griškovec, Zima... 2004 nebo 2007 (viz s. 13 nebo např.17 či seznam literatury)? Bohužel je vidět, že diplomantka byla pod tlakem času, což mělo negativní vliv na celou její diplomovou práci, jak po obsahové tak i formální stránce.

Na základě všech výše uvedených závažných výtek, výhrad a komentářů k obsahové i formální stránce musím konstatovat, že **diplomová práce Dany Tesařikové nesplňuje požadavky kladené na magisterské diplomové práce** předkládané na Ústavu translatologie FF UK. Tímto však nezpochybňuji právo diplomantky svou práci i zvolené postupy a metody obhajovat. O definitivním stanovisku komise rozhodne vlastní průběh obhajoby.

Prof.PhDr. Ivana Čeňková, CSc.
ÚTRL FF UK Praha

Praha 25.ledna 2010